

KÉMIA

4. MINTAFELADATSOR

EMELT SZINT

2015

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az írásbeli feladatok értékelésének alapelvei

Az írásbeli dolgozatok javítása a kiadott javítási útmutató alapján történik.

Az elméleti feladatok értékelése

- A javítási útmutatótól eltérni nem szabad.
- $\frac{1}{2}$ pontok nem adhatók, csak a javítókulcsban megengedett részpontozás szerint értékelhetők a kérdések.

A számítási feladatok értékelése

- A javítási útmutatóban szereplő megoldási menet szerinti dolgozatokat az abban szereplő részpontozás szerint kell értékelni.
- Az objektivitás mellett a **jóhiszeműséget** kell szem előtt tartani! Az értékelés során pedagógiai célzatú büntetések nem alkalmazhatók!
- Adott – hibátlan – megoldási menet mellett nem szabad pontot levonni a **nem kért** (de a javítókulcsban megadott) részeredmények hiányáért. (Azok csak a részleges megoldások pontozását segítik.)
- A javítókulcstól eltérő – helyes – levezetésre is maximális pontszám jár, illetve a javítókulcsban megadott csomópontok szerint részpontozandó!
- **Levezetés, indoklás nélkül** megadott puszta végeredményért **legfeljebb** a javítókulcs szerint arra járó 1-2 pont adható!
- A számítási feladatra a maximális pontszám akkor is jár, ha **elvi hibás reakció-egyenletet** tartalmaz, de az a megoldáshoz nem szükséges (és a feladat nem kérte annak felírását)!
- Több részkérdésből álló feladat megoldásánál – ha a megoldás nem vezet ellentmondásos végeredményre – akkor is megadható az adott részkérdésnek megfelelő pontszám, ha az **előzőekben kapott, hibás eredménnyel** számolt tovább a vizsgázó.
- A számítási feladat levezetésénél az érettségien **trivialitásnak** tekinthető összefüggések alkalmazása – részletes kifejtésük nélkül is – maximális pontszámmal értékelendő. Például:
  - a tömeg, az anyagmennyiség, a térfogat és a részecskeszám átszámításának jelölése,
  - az Avogadro törvényéből következő trivialitások (sztöchiometriai arányok és térfogatarányok azonossága azonos állapotú gázoknál stb.),
  - keverési egyenlet alkalmazása stb.
- Egy-egy **számítási hibáért** legfeljebb 1-2 pont vonható le. A hibás részeredménnyel tovább számolt feladatra a többi részpont maradéktalanul jár!
- **Kisebb elvi hiba** elkövetésekor az adott műveletért járó pontszám nem jár, de a további lépések a hibás adattal számolva pontozandók. Kisebb elvi hibának számít például:
  - a sűrűség hibás alkalmazása a térfogat és tömeg átváltásánál,
  - más, hibásan elvégzett egyszerű művelet,
  - hibásan rendezett reakcióegyenlet,amely nem eredményez **szembetűnően** irreális eredményt.

- **Súlyos elvi hiba** elkövetésekor a javítókulcsban **az adott feladatrésze**re adható további pontok nem járnak, ha hibás adattal helyesen számol a vizsgázó. Súlyos elvi hibának számít például:
  - **elvileg hibás reakciók** (pl. végbe nem menő reakciók egyenlete) alapján elvégzett számítás,
  - az adatokból **becslés alapján** is **szembetűnően irreális** eredményt adó hiba (például az oldott anyagból számolt oldat tömege kisebb a benne oldott anyag tömegénél stb.)
(A további, külön egységként felfogható feladatrészek megoldása természetesen itt is a korábbiakban lefektetett alapelvek szerint – a hibás eredménnyel számolva – értékelhető, ha nem vezet ellentmondásos végeredményre.)

1. Esettanulmány (9 pont)

- a) Fosszilis energiahordozók: metán (vagy földgáz), (elemi vagy kő)szén, oktán (vagy benzin) *csak hiánytalan válasz esetén:* **1 pont**
A hidrogén tömegegységre vonatkoztatott energiasűrűsége mindegyikénél nagyobb, a térfogategységre vonatkoztatott viszont kisebb. **1 pont**
- b) 1 kg, vagyis 500 mol hidrogén esetén a térfogat: **1 pont**
 $118 \text{ MJ/kg} : (0,00970 \text{ MJ/dm}^3) = 12165 \text{ dm}^3$, **1 pont**
 $V_M = 12165 \text{ dm}^3 : 500 \text{ mol} = 24,3 \text{ dm}^3/\text{mol}$.
- c) A légköri szén-dioxid-mennyiség növekedése (üvegházhatás), ami globális felmelegedést okoz. *a kettő együtt:* **1 pont**
- d) A hidrogén nagyméretű tartályokat igényel. **1 pont**
vagy: A metanol szállítása könnyebben megoldható. **1 pont**
- e) $\text{CO} + 2 \text{H}_2 = \text{CH}_3\text{OH}$ **1 pont**
- f) Nem, mert a szintézisgáz előállítása földgázt igényel. *csak indoklással:* **1 pont**
- g) Igen, mert a szén-dioxid és a víz (amelyből hidrogént lehet elő állítani), a metanol égéstermékei. *csak indoklással:* **1 pont**

2. Egyszerű választás (7 pont)

Minden helyes válasz 1 pont.

1. D
2. D
3. B
4. B
5. A
6. E
7. C

3. Négyféle asszociáció (7 pont)

Minden helyes válasz 1 pont.

1. C
2. D
3. C
4. A
5. B
6. B
7. C

4. Táblázatos feladat (13 pont)

1. Folyadék halmazállapotú.	*
2. $C_3H_4O + 2 Ag^+ + 2 OH^- = C_3H_4O_2 + 2 Ag + H_2O$ (A szerves reakciótermék helyesen felírt képlete, a bal oldalon feltüntetett Ag^+ , ill. a jobb oldalon feltüntetett Ag 1 pontot ér akkor is, ha az egyenletrendezés hibás.)	2 pont
3. $CH_3CH(OH)CH_3$ propán-2-ol (vagy izopropil-alkohol) (Ha a propil-alkoholt írja, az azonosításra nem jár pont, de a következő reakcióegyenletre igen.)	* *
4. $CH_3CH(OH)CH_3 + CuO = CH_3COCH_3 + Cu + H_2O$ (A szerves reakciótermék helyes képlete, ill. a Cu feltüntetése a jobb oldalon 1 pontot ér akkor is, ha az egyenletrendezés hibás)	2 pont
5. CH_3COOCH_3 metil-acetát (metil-etanoát) vagy $HCOOC_2H_5$ etil-formiát (etil-metanoát)	* *
6. $CH_3COOCH_3 + NaOH = CH_3COONa + CH_3OH$ vagy $HCOOC_2H_5 + NaOH = HCOONa + C_2H_5OH$	1 pont
7. $CH_2(OH)-CH(OH)-CHO$ glicerinaldehid	* *
8. 1 db	1 pont
9. Az imidazol konstitúciós képlete. (Kettős kötések feltüntetésével is elfogadható, a nitrogénatomon nem szükséges a nemkötő elektronpár jelölése.) imidazol	* *
10. Pl.: Fehérjealkotó.	1 pont
11. $CH_2(OH)CH(OH)CH_2(OH)$ glicerin (vagy propán-1,2,3-triol)	* *
12. Hidrogénkötés.	*
- A *-gal jelölt válaszok közül bármely kettő helyes megadása 1 pont.

5. Elemző feladat (13 pont)

a) Az ammónia szerkezeti képletének megadása	*
A molekula alakja: trigonális (háromszög alapú) piramis	*
A cseppfolyósíthatóság oka: a hidrogénkötések.	*
Vagy: Az ammónia viszonylag magas forráspontja.	*
Mert az ammónia elillan (kipárolog az oldatból),	*
Vagy: Mert kellemetlen a szaga.	*
b) Ag_2O	1 pont
barna	*
A csapadék feloldódik, az oldat színtelen lesz.	*
$Ag_2O + 4 NH_3 + H_2O = 2 [Ag(NH_3)_2]^+ + 2 OH^-$ (a komplex képletéért 1 pont jár rosszul felírt egyenlet esetén is)	2 pont

- c) Komplexképző sajátsága miatt. *
 $\text{CuO} + 4 \text{NH}_3 + \text{H}_2\text{O} = [\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]^{2+} + 2 \text{OH}^-$ **2 pont**
(a komplex képletéért 1 pont jár rosszul felírt egyenlet esetén is)
- d) $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3 = 2 \text{NH}_3 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$ **1 pont**
 NH_4NO_3 *
- e) $\text{N}_2 + 3 \text{H}_2 \rightleftharpoons 2 \text{NH}_3$ *
 A folyamat megfordíthatóságának jelölése: *
 A nagy nyomás az ammónia keletkezésének irányába tolja el az egyensúlyt, vagyis több ammónia keletkezik. *
 A nagy nyomás a reakciósebességet is növeli. *
 Nem, *
 mert az ammónia képződése exoterm folyamat. *
 A *-gal jelölt elemekből bármely kettő helyes megadása 1 pontot ér.

6. Számítási feladat (12 pont)

- a) Anód (+) : $\text{Cu} \rightarrow \text{Cu}^{2+} + 2 \text{e}^-$ **1 pont**
 Katód (-) : $\text{Cu}^{2+} + 2 \text{e}^- \rightarrow \text{Cu}$ **1 pont**
(Összesen 1 pont jár, ha a két folyamat fordítva szerepel.)
- b) $V(\text{Cu}) = 100 \cdot (10 \text{ cm}^2 \cdot 0,01 \text{ cm}) = 10,0 \text{ cm}^3$ **1 pont**
 $m(\text{Cu}) = 10 \text{ cm}^3 \cdot 8,96 \text{ g/cm}^3 = 89,6 \text{ g}$
 $n(\text{Cu}) = 89,6 \text{ g} : 63,5 \text{ g/mol} = 1,41 \text{ mol}$ **1 pont**
 $n(\text{e}^-) = 2,82 \text{ mol}$ **1 pont**
 $n(\text{e}^-) \cdot F = I \cdot t$ összefüggés használata **1 pont**
 $t = (2,82 \text{ mol} \cdot 96500 \text{ C/mol}) : 2000 \text{ A} = \mathbf{136 \text{ s}}$ **1 pont**
- c) $m(\text{oldat}) = 500 \text{ cm}^3 \cdot 1,19 \text{ g/cm}^3 = 595 \text{ g}$ **1 pont**
 $n(\text{CuSO}_4) = (0,1 \cdot 595 \text{ g}) : (159,5 \text{ g/mol}) = 0,373 \text{ mol}$ **1 pont**
 $M(\text{rézgálic}) = M(\text{CuSO}_4 \cdot 5 \text{ H}_2\text{O}) = 249,5 \text{ g/mol}$ **1 pont**
 $m(\text{rézgálic}) = 0,373 \text{ mol} \cdot 249,5 \text{ g/mol} = \mathbf{93,1 \text{ g}}$ **1 pont**
(Amennyiben a rézgálic helyett vízmentes réz-szulfáttal történik a számítás, a c) feladatrészre legfeljebb 2 pont adható!)
- d) A réz az anódon oldatba megy, a katódon pedig kiválik, így az oldat rézion-koncentrációja a folyamat során nem változik. **1 pont**

7. Elemző és számítási feladat (11 pont)

- a) Lúgos kémhatású. **1 pont**
 $\text{PO}_4^{3-} + \text{H}_2\text{O} = \text{HPO}_4^{2-} + \text{OH}^-$ **1 pont**
- b) Savas kémhatású. **1 pont**
 $\text{P}_2\text{O}_5 + 3 \text{H}_2\text{O} = 2 \text{H}_3\text{PO}_4$ **1 pont**
 $\text{H}_3\text{PO}_4 + \text{H}_2\text{O} = \text{H}_2\text{PO}_4^- + \text{H}_3\text{O}^+$ **1 pont**
- c) $3 \text{Ca}^{2+} + 2 \text{PO}_4^{3-} = \text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ **1 pont**
 $3 \text{Mg}^{2+} + 2 \text{PO}_4^{3-} = \text{Mg}_3(\text{PO}_4)_2$ **1 pont**
- d) $M(\text{Na}_3\text{PO}_4) = 164 \text{ g/mol}$, $M(\text{P}_2\text{O}_5) = 142 \text{ g/mol}$ **1 pont**
 1 mol trisóban 1 mol foszfátion van,
 1 mol P_2O_5 -ből viszont 2 mol foszfátion keletkezhet. **1 pont**
 164 g trisó 1 mol foszfátiont tartalmaz,
 164 g P_2O_5 $(164 : 142) \cdot 2 = 2,31$ mol foszfátionnak felel meg. **1 pont**
A P_2O_5 -töltetet érdemes vásárolni, mert azzal 2,31-szer akkora térfogatú víz lágyítható meg, mint a másikkal. **1 pont**

8. Számítási feladat (14 pont)

- a) $n(\text{CO}_2) = 3,92 \text{ dm}^3 : 24,5 \text{ (dm}^3/\text{mol}) = 0,16 \text{ mol}$ **1 pont**
 $m(\text{C}) = 0,16 \text{ mol} \cdot 12 \text{ g/mol} = 1,92 \text{ g}$
 $n(\text{H}_2\text{O}) = 2,88 \text{ g} : (18 \text{ g/mol}) = 0,16 \text{ mol}$ **1 pont**
 $m(\text{H}) = 0,32 \text{ g}$ **1 pont**
 $m(\text{O}) = 3,52 \text{ g} - 1,92 \text{ g} - 0,32 \text{ g} = 1,28 \text{ g}$ **1 pont**
 $n(\text{O}) = 1,28 \text{ g} : (16 \text{ g/mol}) = 0,08 \text{ mol}$ **1 pont**
 Mivel a sav egyértékű, ezért molekulája 2 db oxigénatomot tartalmaz. **1 pont**
 $n(\text{C}) : n(\text{H}) : n(\text{O}) = 0,16 : 0,32 : 0,08 = 4 : 8 : 2$ **1 pont**
 A molekulaképlet: **C₄H₈O₂** **1 pont**
- b) **Etil-butanoát** (vagy etil-butirát). **1 pont**
- c) A készítendő oldat bemérési koncentrációjának meghatározása: **3 pont**
- ebből 1 pont a saválló kiszámításának ismerete,
  - 1 pont a behelyettesítés ($[\text{H}^+] = 10^{-3} \text{ mol/dm}^3$),
  - 1 pont a $c_s = 0,0686 \text{ mol/dm}^3$ érték kiszámítása.
- $n(\text{C}_4\text{H}_8\text{O}_2) = (10 \text{ cm}^3 \cdot 0,96 \text{ g/cm}^3) : (88 \text{ g/mol}) = 0,109 \text{ mol}$ **1 pont**
 $V_{\text{oldat}} = 0,109 \text{ mol} : 0,0686 \text{ (mol/dm}^3) = \mathbf{1,59 \text{ dm}^3}$ **1 pont**
 (Propánsavval: 0,130 mol a sav anyagmennyisége, a térfogat pedig 1,90 dm³.)

9. Számítási feladat (12 pont)

- a) $6 \text{ Fe}^{2+} + 1 \text{ Cr}_2\text{O}_7^{2-} + 14 \text{ H}^+ = 6 \text{ Fe}^{3+} + 2 \text{ Cr}^{3+} + 7 \text{ H}_2\text{O}$ **2 pont**
 (1 pont jár a vasionok és a krómtartalmú specieszek együtthatójának helyes megállapításáért)
- b) $n(\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}) = 16,9 \text{ cm}^3 \cdot 0,0100 \text{ mol/dm}^3 = 0,169 \text{ mmol}$ **1 pont**
 $n(\text{Fe}^{2+}) = 20 \cdot (0,169 \text{ mmol} \cdot 6) = 20,28 \text{ mmol}$ **1 pont**
 $m(\text{Fe}^{2+}) = 55,8 \text{ g/mol} \cdot 20,28 \text{ mmol} = 1132 \text{ mg}$ **1 pont**
 $m(\text{S}) = 0,588 \cdot 3,4 \text{ g} - 1,132 \text{ g} = 0,868 \text{ g}$ **1 pont**
 $n(\text{S}) = 0,868 \text{ g} : (32 \text{ g/mol}) = 27,1 \text{ mmol}$ **1 pont**
 $n(\text{Fe}) : n(\text{S}) = 20,28 : 27,1 = \mathbf{3,00 : 4,00}$ **1 pont**
- c) A polkovicitben 1,4 gramm az ismeretlen fém tömege, **1 pont**
 anyagmennyisége pedig a vas harmada, vagyis 6,76 mmol. **1 pont**
 $M(\text{Me}) = 207 \text{ g/mol}$, ez az ólom. **1 pont**
- d) **Fe₃S₄Pb** **1 pont**

A végeredmények pontosságára akkor adható meg az 1 pont, ha

- a 6. feladatban a végeredmények pontossága 2 vagy 3 értékes jegy
- a 7. feladatban a végeredmény pontossága 2 vagy 3 értékes jegy
- a 8. feladatban a végeredmény pontossága 2 vagy 3 értékes jegy
- a 9. feladatban a végeredmény pontossága 1, 2 vagy 3 értékes jegy

Ha a vizsgázó nem mindegyik feladatot oldotta meg, akkor csak az általa kiszámolt végeredményeket kell vizsgálni. Ha nincs egyetlen végeredmény sem, akkor értelemszerűen a pont nem jár.

A **jelölések, mértékegységek helyes használatára** akkor adható meg az 1 pont, ha minden rész- és végeredmény mértékegysége helyesen van feltüntetve, és az alkalmazott jelölések is helyesek.